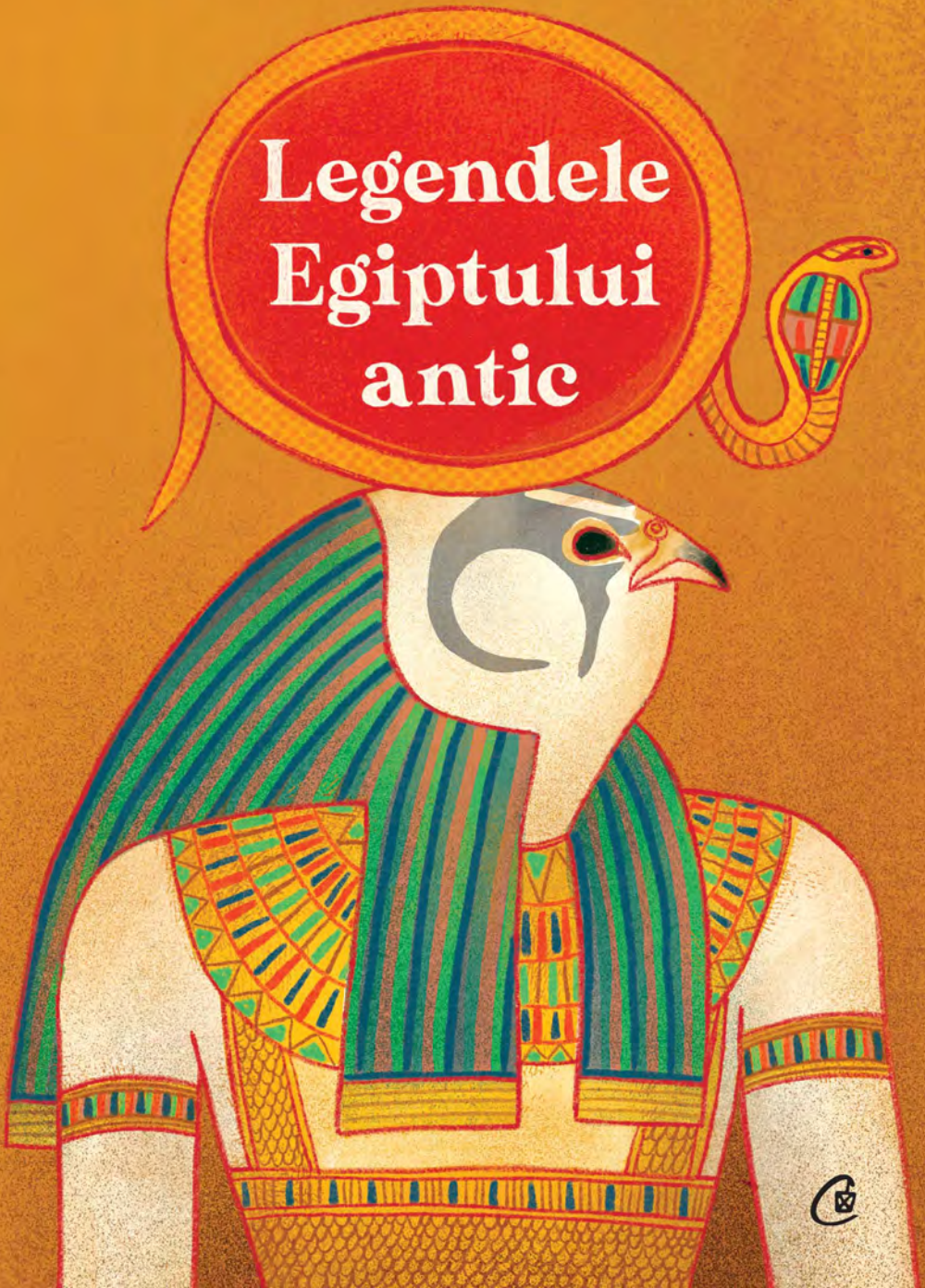

Roger Lancelyn Green

Legendele
Egiptului
antic

POVEȘTI DESPRE ZEI

Ra și fiii săi

Înainte ca pământul Egiptului să se ivească dintre ape, a luat ființă Ra cel Strălucit. Era atotputernic, iar taina puterii sale se afla în numele lui, care nu era știut de nimeni altcineva în lume. Având această putere, el nu trebuia decât să numească un lucru, iar acel lucru prindea viață.

– Eu sunt Khepera la răsărit, Ra la amiază și Turn la asfințit, a spus el, și, de îndată ce a rostit acestea, iată, s-a prefăcut în soarele ce se ivește în zori, urcând pe bolta cerească și ascunzându-se la apus.

Iar aceasta a fost ziua dintâi a lumii.

Când l-a numit pe Shu, vântul a pornit să sufle. Ploaia a prins să cadă când el a pomenit numele Tefnut. După acestea, a rostit numele de Geb, iar pământul s-a înălțat dintre ape. Apoi a strigat: „Nut“, iar zeița care purta acel nume era însăși bolta cerului ce se întindea peste pământ, cu picioarele către un orizont și cu mâinile către celălalt. După care a grăit Hapi, iar fluviul sacru Nil a prins a șerpui pe cuprinsul Egiptului, ca să-l facă roditor.

După aceea, Ra a continuat să dea un nume tuturor lucrurilor de pe pământ, care au prins viață la chemarea lui. La urmă de tot, a rostit numele de Bărbat și pe cel de Femeie, și curând au apărut oameni care s-au răspândit pe întregul pământ al Egiptului.

Urmând acestora, Ra însuși s-a întrupat în bărbat și a devenit primul faraon al Egiptului. Mii de ani a domnit Ra peste acele ținuturi și au fost vremuri de pace și de belșug. Nilul creștea an de an și inunda câmpiile; apoi se retrăgea în albia lui, lăsând în urmă un strat gros de mâl din care răsăreau recolte bogate de îndată ce primăvara cea răcoroasă lăsa loc verii toride. Nu erau ani secetoși, în care Nilul să nu crească îndeajuns; nici revărsările de apă nu erau niciodată prea mari ori prea îndelungate. Era vârsta de aur a lumii și multă vreme după aceea egiptenii aveau să pomenească despre lucrurile bune „care s-au petrecut în vremurile lui Ra“.

În cele din urmă însă, chiar și Ra a îmbătrânit: căci niciunui om nu îi era dat să trăiască veșnic, iar el luase chip de om pentru a stăpâni peste Egipt. Și când a ajuns la bătrânețe, iar oasele i s-au făcut precum argintul, pielea ca aurul, iar părul precum piatra de lapislazuli, nu a mai putut să cârmuiască poporul egiptean, nici să lupte cu Apophis, Șarpele Răului, care apăruse din aburii demonici în întunericul nopții și care încerca să înghită tot ceea ce era bun, strălucitor și dezmiardat de soare.

Curând, răutatea lui Apophis s-a strecurat în sufletele oamenilor din ținutul Egiptului și mulți dintre ei s-au ridicat împotriva lui Ra, dedându-se la netrebnicii și venerând Șarpele Întunericului în locul Soarelui.

Ra a aflat aceste lucruri, precum și uneltirile pe care cei mai răi dintre oameni le pregăteau împotriva măreției sale divine. Atunci le-a poruncit următoarele slujitorilor săi:

– Aduceți-i aici pe toți mărișii zei de la curtea mea. Chemați-i pe Shu și pe Tefnut, cereți-le lui Gib și Nut să se îndrepte fără preget spre sala de consiliu, trimiteți chiar și după Nun, spiritul apelor, din care eu însumi am ieșit la începuturile lumii. Adunați-i în taină: fiți cu băgare de seamă ca nu cumva cei mai răi dintre oameni să prindă de veste că am aflat despre faptele lor.

Atunci zeii s-au adunat dinaintea lui Ra, plecându-se, pe rând, în fața lui și sărutând pământul de la picioarele sale în semn de credință. După ce s-au strâns cu toții, Nun a vorbit în numele lor, astfel grăind:

– Viața îndelungată, sănătatea și puterea fie cu tine, Ra, faraon al Egiptului, făcătorul tuturor lucrurilor! Vorbește-ne și fă-ne cunoscută voia ta divină!

Atunci Ra a spus:

– Nun, cel mai vârstnic decât toate, și voi toți, zeii cărora eu v-am dat ființă: priviți-i pe oameni, pe care tot eu i-am creat cu o singură privire a ochiului meu atotvăzător, dându-le nume la începuturi pentru ca ei să ia ființă pe pământ și să se înmulțească, să-mi slujească în viață și în moarte. Și iată, ei urzesc planuri împotriva mea, înfăptuiesc rele – cei mai ticăloși din rândul lor se adună chiar acum în josul Nilului, ca să mai pună și alte rele la cale, și asta chiar sub ochii mei. Spuneți-mi, ar trebui, oare, să-iucid pe toți cu privirea arzătoare a ochiului meu?

Nun a fost cel care a răspuns, în numele tuturor zeilor:

– Ra, ești mai mareț chiar și decât mine, cel din care ai venit la viață; tu, care ești mai puternic decât toți zeii pe care i-ai creat, de vei azvârli privirea de foc a ochiului tău ca să ucizi neamul omenesc, aceasta va transforma întregul pământ al Egiptului într-un deșert. Drept aceea, creează o putere ce va lovi doar bărbații și femeile; trimite în lume acea putere ce va stârpi doar răul, cruțând ce-i bun.

Atunci Ra a răspuns:

– Nu voi arunca privirea de foc a ochiului meu pe pământ. În schimb, o voi trimite pe Sekhmet împotriva omenirii!

De cum i-a rostit numele, Sekhmet s-a și înfățișat în chip de preaputernică leoaică de proporții urieșești. Aceasta s-a repezit în josul Nilului, unde i-a ucis și devorat pe oameni, până ce apele fluviului s-au înroșit de sânge, iar pământul din preajma lui s-a preschimbat într-o întinsă mlaștină roșatică.

În scurtă vreme, cei mai răi dintre oameni au fost uciși de Sekhmet, iar restul s-au rugat lui Ra să fie cruțați. Ra s-a îndurat de ei, căci nu-și dorea să nimicească întreaga omenire, iar el să fie apoi stăpânul unui pământ părăsit, fără niciun om care să-l slujească. Dar, dând de gustul sângelui, Sekhmet nu se mai oprea din vânatoarea ei. Zi de zi stătea la pândă pe pământul Egiptului, ucigând pe oricine i-ar fi ieșit în cale; și

noapte după noapte se ascundea printre pietrele de la marginea deșertului, așteptând să răsară soarele, ca să poată ieși din nou la vânătoare. Atunci Ra a spus:

– Sekhmet nu poate fi oprită decât printr-un vicleșug. De o voi păcăli și voi reuși să salvez astfel omenirea de colții ei ascuțiți și de ghearele ei, îi voi da totuși o și mai mare putere asupra lor, așa încât inima ei să se bucure și să nu simtă cumva că onoarea i-a fost știrbită.

Astfel, Ra a chemat degrabă înaintea lui mesageri iuți de picior, cărora le-a poruncit:

– Alergați precum umbra în urma trupului – mai iute și mai neauzit decât însuși trupul – către insula Elefantina, cea din apele Nilului, mai jos de Prima Cataractă. Aduceți-mi ocrul cel roșu ce numai acolo poate fi găsit, aduceți-mi-l degrabă!

Mesagerii au pornit numaidecât prin întuneric și s-au întors la Heliopolis, orașul lui Ra, aducând grămezi de ocru roșiatic din Elefantina. Acolo, la porunca lui Ra, toate preotesele Templului Soarelui și toate servitoarele de la curtea regală au fost puse să zdrobească boabe de orz și să facă bere. Șapte mii de urne au făcut și, la porunca lui Ra, au amestecat înăuntrul lor ocrul cel roșiatic din Elefantina, astfel că, în lumina lunii, acesta scliffea precum sângele.

– Acum, spuse Ra, duceți acestea în amonte, ca să ocrotiți neamul omenesc. Duceți-le în locul unde Sekhmet se pregătește să ucidă oameni la ivirea zorilor și vărsați-le pe pământ, ca să-i înșelați privirea.

Când a început să crape de ziuă, Sekhmet a ieșit în lumina soarelui din culcușul ei aflat printre stânci și s-a uitat în jur, căutând să sfășie pe cineva. Nu a zărit nicio vietate apropiindu-se. Dar, pe locul unde, cu o zi înainte, ucisese mai mulți oameni, a băgat de seamă că pământul era acoperit până la o adâncime de trei palme cu ceva ce părea a fi sânge.

Văzând aceasta, Sekhmet a hohotit de râs, un hohot ca un răcnet de leoaică înfometată. Gândindu-se că era sângele pe care îl vărsase cu o zi înainte, s-a aplecat și a băut din el cu lâcomie. A băut și a tot băut, până când tăria berii i s-a urcat la cap, iar ea nu a mai fost în stare nici să vâneze, nici să ucidă.

La lăsatul serii, a pornit clătinându-se către Heliopolis, unde o aștepta Ra, iar când soarele a atins orizontul, ea nu mai ucisese niciun bărbat și nicio femeie încă de la apusul din ajun.

– Vino în pace, scumpă leoaică, a spus Ra. Pacea fie cu tine și primește un alt nume. Nu te vei mai numi Sekhmet ucigașa – vei fi Hathor, doamna iubirii. Cu toate acestea, puterea ta asupra oamenilor va fi încă și mai mare decât cea pe care o ai acum, căci pasiunea care însoțește iubirea va fi chiar mai puternică decât patima urii și toți vor cunoaște iubirea și îți vor cădea victime. Mai mult, în amintirea acestei zile, preotesele iubirii vor bea berea Heliopolisului, făcută cu ocru roșiatic din Elefantina, în prima zi a fiecărui an, la o mare sărbătoare în cinstea lui Hathor.

Astfel, omenirea a fost salvată de Ra, dobândind o nouă încântare și, totodată, o nouă durere.

Isis și Osiris

În vremurile pe când Ra domnea pe pământ ca primul faraon al Egiptului, Thoth, zeul înțelepciunii și al magiei, pe care el îl crease la începuturile lumii, a rostit o profeție:

– Dacă Nut, doamna cerurilor, va aduce pe lume un fiu, acesta va stăpâni cândva Egiptul.

– Nut nu va avea niciodată un fiu, ba, de fapt, nu va avea niciun copil! a tunat Ra mânios. Niciun urmaș de-al lui Nut nu-mi va lua mie tronul! Iată, arunc acum acest blestem asupra ei: să nu dea naștere niciunui copil în nicio zi a anului – nu, nici în vreo noapte. Am spus, și ceea ce am hotărât nu poate fi schimbat!

La auzul acestor cuvinte, Nut s-a întristat amarnic. Și totuși, Thoth spusese că fiul ei avea să domnească peste Egipt, iar el era cel mai înțelept dintre toți zeii. Așa că s-a dus la Thoth, care era îndrăgostit de ea, și l-a rugat cu lacrimi să o ajute.

– Dăruiește-mi dragostea ta, iar eu îți voi arăta cum ți se poate împlini voia, fără ca blestemul lui Ra să fie atins în vreun fel, a spus Thoth.

Nut a primit bucuroasă, și neîntârziat Thoth a pus la cale un plan iscusit. Acesta s-a dus în vizită la Khonsu, zeul lunii, și i-a propus să joace table împreună. Khonsu era un jucător împătimit, iar, cât de curând, mizele au ajuns să crească; însă cele mai mari veneau din partea

zeului lunii, căci acesta paria pe propria lumină. Și nu avea nicio șansă de a-l învinge pe istețul Thoth, care juca și juca, câștigând mereu, până ce a dobândit atâta lumină din partea lui Khonsu, cât să facă din ea încă cinci zile. Pe acestea el le-a pus între finele vechiului an și începutul celui nou. Înainte vreme, nu erau decât trei sute șazeci de zile într-un an: numărul a rămas același, dar cele cinci zile dintre ani sunt cele care rânduiesc cum trebuie calendarul. Mai mult decât atât, de la acel mare joc de table, Luna nu mai are destulă lumină cât să strălucească în plinătatea ei pe durata unei luni întregi, ci scade treptat, apoi crește încet până ce își recapătă gloria deplină.

Și iată că acum apăruseră cinci zile care nu se găseau în niciun an; iar în aceste zile s-au născut copiii lui Nut: în prima zi Osiris, Harmachis în cea de-a doua, Seth în cea de-a treia, în a patra Isis și Nephthys într-a cincea.

Nașterii lui Osiris i-au urmat multe semne și minuni. Din cer s-a auzit un glas puternic ce a strigat:

– Stăpânul tuturor pășește în lumină!

O femeie care scotea apă din fântână a fost dintr-odată stăpânită de duhul profeției și a strigat:

– Regele Osiris s-a născut!

Iar în Teba, un bărbat pe nume Pamylen a auzit o voce venind din Templul lui Ra, care i-a poruncit să proclame nașterea celui mai mare rege al Egiptului, Osiris, salvatorul omenirii.

La îndemnul lui Thoth, Nut l-a încredințat pe micul Osiris lui Pamylen, ca să-l crească acesta; însă Thoth însuși i-a învățat, atât pe Osiris, cât și pe Isis, întreaga înțelepciune a zeilor, cuprinsă în legende tainice pe care doar el le cunoștea de-a fir a păr.

Isis a învățat atât de repede, convingându-l și pe Khonsu să o ajute să deprindă misterele lunii, încât a ajuns cea mai iscusită vrăjitoare pe care a cunoscut-o vreodată Egiptul.

Când au mai crescut, Osiris și Isis s-au căsătorit, iar Nephthys s-a căsătorit cu Seth; luând exemplul lor, faraonii Egiptului, aleși din rândul oamenilor, s-au cununat apoi întotdeauna cu surorile lor. Chiar

dacă cei mai mulți dintre ei mai aveau și alte neveste, regina era întotdeauna sora-soție.

Dar Isis nu era încă regină, nici Osiris nu era rege deocamdată. Căci Ra încă domnea pe pământ ca faraon al Egiptului, cu toate că înfățișarea lui omenească se făcea tot mai bătrână și mai bătrână, capul îi tremura din cauza poverii anilor, iar saliva i se prelingea pe la colțurile gurii.

Înțeleapta Isis a cugetat la felul în care ar putea face să încheie domnia lui Ra pe pământ, astfel încât Osiris să devină rege. Cuvintele de înțelepciune deprinse de la Thoth o învățaseră că doar dacă ar afla numele ascuns al lui Ra, ar putea dobândi putere asupra lui; iar meșteșugul vrăjitoresc al lunii învățat de la Khonsu a ajutat-o să urzească un plan întunecat.

Toate ființele vii au fost create de Ra și fără de el nicio vietate nouă nu putea fi creată. Cu toate acestea, Isis a plăsmuit prima cobra, *uraeus*, devenită apoi șarpele sacru al Egiptului. Pe când Ra trecea în fiecare dimineață în drumurile sale către Egiptul de Sus și Egiptul de Jos, saliva îi curgea din gură și cădea pe pământul prăfos al drumului. Isis a adunat tot noroiul care se forma astfel și a plăsmuit din el un trup de șarpe cu capișon; pe acesta l-a afundat în otrava fierbinte a vrăjilor din miez de noapte și apoi l-a ascuns în iarba de lângă drumul pe unde Ra obișnuia să meargă.

A doua zi, pe când a ieșit să își viziteze regatul, mărețul ochi al lui Ra a zărit cobra pe care o făcuse Isis și căreia îi dăduse viață. Cobra și-a ițit capul din iarba, l-a mușcat pe Ra de călcâi și apoi a dispărut din vedere, lunecând iute pe pământ.

Preț de câteva clipe, Ra a rămas mut de uimire. Apoi, când durerea a început să-l mistuie precum focul, a scos un strigăt puternic care a răsunat pe întregul cuprins al Egiptului. De îndată, toți zeii și toate zeițele au venit la el în mare grabă, iar printre ei se afla și Isis; cu toții s-au plecat în fața lui și l-au întrebat:

– Ce te supără, creator al zeilor și al oamenilor?

– Ceva m-a rănit! a strigat Ra. Doar că inima mea nu cunoaște ce a fost, ochii mei nu l-au văzut, mâna mea nu l-a prins și nu recunosc

acest ceva printre lucrurile făcute de mine – de mine, cel care le-am făcut pe toate. Prin urmare, să fie aduși înaintea mea fiii zeilor, aceia dintre ei care cunosc magia și vrăjile, aceia a căror iscusință ajunge la înălțimea cerului, căci unul dintre ei m-ar putea ajuta.

Astfel, zeii și fiii lor au început să se înfățișeze unul câte unul dinaintea lui Ra. Însă nici unul nu l-a putut vindeca, iar durerea provocată de mușcătura cobrei devenea din ce în ce mai amarnică. În cele din urmă, a venit și rândul lui Isis. Aceasta a îngenuncheat umilă în fața lui Ra și a spus:

– Ce a fost, părinte divin, acel ceva care te-a înjunghiat? Oare unul dintre șerpii pe care i-ai creat și-a ridicat capul împotriva ta? Dacă așa este, îl voi doborî cu putere magică: îl voi face să-și ascundă capul de privirea ochilor tăi divini.

Atunci Ra a spus:

– Pe când mergeam pe drumul meu ce desparte cele două ținuturi ale Egiptului ca să privesc la toate câte am înfăptuit, am fost mușcat de un șarpe pe care nu l-am văzut – un șarpe nefăcut de mine – ce avea o otravă necunoscută mie. Nu este nici foc, dar nici apă nu este; cu toate acestea, în clipa asta sunt mai rece decât apa, iar în clipa următoare ard ca focul. Corpul meu e când lac de sudoare, când scuturat apoi de friguri. Ochii îmi sunt împăienjeniți și nu pot vedea; capul îmi arde de parcă ar fi sub razele nemiloase ale soarelui din miezul verii.

Isis și-a plecat fruntea dinaintea lui Ra și a șoptit:

– Părinte divin, am eu leacul pentru această otravă cumplită. Spune-mi numele tău secret, căci nu poți fi vindecat decât dacă numele tău este rostit în vrăjile mele.

Atunci Ra a început să rostească toate numele sub care era venerat – nume care povesteau despre toate cele pe care le crease – cerul și pământul, marea și misterul celor două orizonturi, întunericul și lumina, marele Nil, toate vietățile și toate lucrurile.

– Da, a sfârșit el, eu sunt Khepera în zori, Ra la amiază și Turn când umbra înserării se așterne asupra pământului.

Dar otrava nu s-a oprit din lucrarea ei, deși Isis rostea numele unul după altul, așa încât ea a stărui: